

32.8) tret de *azta* 'pes, balança' passant per *azi(a)du*. Més orientacions útils per a la qüestió d'EZKERR es poden trobar en Mitxelena, *FonHistVca.*, 62, 69, 402, 419 i *El Pasado de la L. Vasca*, pp. 47, 54.7

Al capdavant de tot això resta encara un punt embolcallat fonament en la fosca i en el dubte. Costa verament de creure que no hi hagi relació entre *esquerre/izquierdo/querr* i el tipus cèltic sinònim KERRO-: irl. mj. *cerr* 'esquerre' i 'tort', irl. mod. *cearr* «left-handed, wrong», gaèlic *cearr* «wrong, awkward», molt possiblement aff al ll. *cerritus* 'dement'. O almenys costa de creure que no n'hi hagi entre aquest mot goidèlic i el basc *okerr* > alt-gascó central *querr*. Més que més tenint en compte que la cosa troba eco en altres famílies indoeuropees de vocabulari aff amb el sorotàptic: lit. *kairys*, letó *geiris* 'esquerra' («linkhand»), lit. *kairė* 'mà esquerra' (Fränkel, *Die Baltischen Sprachen*, p. 110), que no tenen pas res de postulats ni deduccions de lingüista, perquè els llegim més d'un cop en els textos lituans, p. ex. *kairė ranká* 'mà esquerra', *po kairės* 'a l'esquerra', en l'antologia de Voelkel (p. 5).⁸ Podríem admetre que el segon membre d'EZKERR/ESKQERR- sigui indoeuropeu, p. ex., considerant-lo incorporat al basc en la forma *okerr*? Potser sí, i fins podríem conjecturar si d'aquesta barreja lingüística vindria la doble faç sibilant *z/s* en *esku/ezkerr*, per haver-se pronunciat la forma mig manllevada amb la *s* indoeuropea, de tipus predorsal, com a *z* basca (*z* basca=*s* predorsal), en produir-se aquests moviments de manlleu en la gent bascoide. Però al capdavant, què sabem si no hi ha ací un substrat remot que vagi fornir alhora, per via directa i sense manlleus, l'*okerr* dels bascos, el *keir/kair* dels baltes i el *cerr* del goidèlic.

DERIV.: *Esquerrà* 'mancat d'habilitat' i 'que fa les coses amb la mà esquerra' (tots dos c. 1500, *AlcM*, §§ 1 i 4), amb aquest matis segueix amb ús força general (fins a eiv., PzCabr.), amb aquell s'ha antiquat, però d'ací deu venir més o menys directament l'ús substantivat com a nom d'una +dansa pagesa i antiga, bastant difosa per la muntanya del Princ. i particularment a tot el Pallars Jussà (descr. de Vic. Bosch a la C. de Tremp, *BCEC*, 1906, 278-9) i Sibirà fins al capdamunt («típico de algunos pueblos», Vall d'Àneu, Pol, 16), *balá la skeřána* (Areu, 1933), crec amb varietats (*balen eskeřanes*, Tor de Vall Ferrera, 1932).

Com a nom de la gent dels partits no aristocràtics ni resoltament conservadors, ja circulava *gauchiste* en francès el 1842 (Jacques Cellard, «Le Monde», 9-x-72), cast. *izquierdista* en deu ser calc i no el recordo d'abans de 1917, en català recordo que ja s'usava *esquerrà* el 1911 o 1912, amb sentit pejoratiu (m'ho havien dit a mi a l'escola, com a burla, nens de famílies conservadores), mentre que en els anys 20 ja s'havia convertit en mot objectiu, alguns començaven a *dra-* par-se'n i fins creaven *dretà* al costat de *dretista* (ni l'un ni l'altre *DFa.*, però aquell sí). *Esquerrana* 'paleta grossa' mall. *Esquerranada*.

Esquerrer 'esquerrà' mj. S. xv: *Spill*, 9186; Eg. Romà (*DAG, DBal.*); encara usat amb aquest sentit en

parlars occidentals, fins al capdamunt de Ribagorça: «Juan ye *esquerrero*», Benasc (Ferraz, 57); ser algú molt *esquerrer* (d'un camí, etc.): «ja el sap ja, però n'és molt *askəřė*» (B-Penedès, Castellet, 1954) 'no passar-hi gaire'; «que s'ix del bon camí moral», val. Sud (EnrValor, c. 1950). *Esquerrinyol, -rranyol*.

CPT. o encreuament amb *manxo: Esquerramanxo* Cadaqués.

¹ FEW III, 337-8; Rayn. III, 192; Rohlf's, *Le Gc.*, § 73. — ² D'una manera preponderant o única, car CIRRUS, d'on el cast. *cerda*, també oposat al cat. *cerro, cerra*, és un mot d'etimologia desconeguda en llatí, mot «popular» segons Ernout-M., manlleu a una llengua «mediterrània», segons Niedermann. —

³ Gavel, *RIEB* xxiv, 689; Mitxelena, *Apell.*, § 407. ⁴ I d'ací, amb el prefix arcaic *m-*: *moker, muker*, 'duro', 'terco, soberbio', 'desabrido, gruñón', però bisc. ant. *maker* 'contrahecho', Mitx., *FonHistVca.*, § 275. — ⁵ Cf. el que va passar amb el nom del poble d'Er a l'Alta Cerdanya, en el S. ix *Ezerre*, provinent del basc *Ek-erri* 'poble solei', i del mateix origen deu ser *Ierre* (o *Ierri*), nom d'una vall orientada a Migdia, en el terme de Sora, Lluçanès. —

⁶ Ací es tracta d'un cas d'antífrasi, com en *té molta mà esquerra* 'és molt hàbil' i *ensinistrar*=cast. *adiestrar*. — ⁷ Des del meu treball, solament aquestes notes de Mitxelena i Rohlf's han aportat orientacions útils per a la qüestió. La nota de Hubschmid, *Euzko-Jakintza* VII (1953-7), 97-100, hi aporta ben poc, i ell cau en les inversemblances i embulls que em retreu a mi infundadament, car a la fi es decideix a derivar les formes rom. del basc postromà, allò mateix que troba criticable en el meu article. — ⁸ No és tan segur que tot això tingui explicació indoeuropea (potser ni tan sols és segur el parentiu del mot goidèlic amb el ll. *cerritus*): Walde-P. II, 590, no està d'acord amb Pedersen (*Vgl. Gramm. d. kelt.* I, 83), cf. Stokes-Bezz., 81; Holder III, 1206; Strachan, *IdgFgn.* II, 369. Quant al bàltic, s'havia assegurat que era del grup de l'indoeur. SKAĪWOS (> ll. *scaevus*, gr. *σκαίως*), però Fränkel ho desment en suposar que resulti d'una dissimilació de KRAIR-/KREIR-. Van, i anem, a les palpentes, quasi a les fosques.

Esquerrador, esquerrer, V. escarrar *Esquerrà*, malentès o error individual per *escarràs* 'estelleta' *Esquersillons* men., difícilment es concebria una formació així des d'*esquerda*, mentre que és fàcil des d'*esquinçar*, probablement dissim. d'*esquincillons*. *Esquert*, mal escrit per *esquerd*, V. *esquerda*. *Esquès* men. sembla que no és paraula sinó formuletta per enganyar infants, estereotipada: *un ou és que és* > *askés* eludint una pregunta inoportuna. *Esquetills*, lapsus de copista per *esquatills* (= *escàtils*) per anticipació de la *e* del verb *esquetirar* que segueix immediat (grafia oriental) resultant d'un encreuament de *escatilar* amb *estirar*.

Esquetja, esquetjar, V. esclètxa *Esquetllot*, possi-